

राज्यातील दुय्यम न्यायालयातील दि.०१.११.२००५ रोजी किंवा त्यानंतर आणि दि.११.१२.२०१९ पूर्वी नियुक्त झालेल्या न्यायिक अधिकाऱ्यांना (दिवाणी न्यायाधीश कनिष्ठ स्तर, दिवाणी न्यायाधीश वरिष्ठ स्तर, जिल्हा न्यायाधीश व कौटुंबिक न्यायालयातील न्यायिक अधिकारी) निवृत्ती वेतन योजना म्हणजे महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्तिवेतन) नियम-१९८२ व महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्तिवेतनाचे अंशराशीकरण) नियम-१९८४ व सर्वसाधारण भविष्यनिर्वाह निधी योजना यांच्या तरतुदी लागू करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
विधि व न्याय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक :-एचटीसी-१२१६/प्र.क्र.१५/का.तीन,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक :- ०१ जानेवारी, २०२०

- वाचा :-** १) शासन निर्णय, वित्त विभाग, क्र.अंनियो-१००५/१२६/सेवा-४, दि.३१.१०.२००५.
२) शासन परिपत्रक, विधि व न्याय विभाग, क्र.एचसीटी-२०११/प्र.क्र.१२/का.३, दि.११.०३.२०११.
३) मा.उच्च न्यायालय, मुंबई यांचे जनहित याचिका क्र.१८८/२०१५, दि.११.०८.२०१७ चे आदेश.
४) मा.सर्वोच्च न्यायालय, नवी दिल्ली यांचे रिट याचिका क्र.६४३/२०१५, दि.२७.०३.२०१८ चे आदेश.
५) शासन निर्णय, विधि व न्याय विभाग, क्र.एचसीटी-१२१६/प्र.क्र.१५/का.३, दि.१७.०५.२०१८.
६) सिव्हिल ॲप्लिकेशन क्र.९/२०१९ व १०/२०१९ नुसार मा. उच्च न्यायालयाचे दि.०५.०२.२०१९ चे आदेश
७) मा. मंत्रिमंडळ बैठक दि.११.१२.२०१९ विषय क्र.१० वरील इतिवृत्त.

प्रस्तावना :-

न्यायिक अधिकाऱ्यांची वेतन संरचना ठरविण्यासाठी प्रथम राष्ट्रीय न्यायिक वेतन आयोग मा. न्या. के. जगन्नाथ शेट्टी (सेवानिवृत्त) यांच्या अध्यक्षतेखाली स्थापन करण्यात आला होता. सदर आयोगाच्या शिफारशी मा.सर्वोच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार दि.४.०७.२००३, दि.२३.०७.२००४ व दि. १६.०८.२००६ रोजीच्या शासन निर्णयांन्वये लागू करण्यात आल्या होत्या. त्यानंतर मा.न्या.पद्मनाभन समितीने केलेल्या शिफारशी मा.सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्याय निर्णयानुसार राज्यातील दुय्यम न्यायालयातील कार्यरत न्यायिक अधिकाऱ्यांना दि. २२.१०.२०१० रोजीच्या शासन निर्णयानुसार लागू करण्यात आल्या आणि दि.१.०१.२००६ पासून सुधारित वेतन व भत्ते लागू करण्यात आले. त्याच कालावधी दरम्यान शासनाच्या वित्त विभागाने दि. ३१.१०.२००५ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार दि. १.११.२००५ रोजी किंवा तदनंतर शासन सेवेत नियुक्त झालेल्या कर्मचाऱ्यांना "परिभाषित अंशदान निवृत्तिवेतन योजना" (DCPS) लागू केली. वित्त विभागाच्या वर

नमूद शासन निर्णयान्वये सदर योजना राज्यातील दुय्यम न्यायालयातील सर्व न्यायिक अधिकाऱ्यांना लागू करण्यात आली. सदर परिभाषित अंशदान निवृत्तिवेतन योजना (DCPS) राज्यातील दुय्यम न्यायालयातील सर्व न्यायिक अधिकाऱ्यांना लागू करण्याच्या निर्णयास श्री.विहार दुर्वे व इतर यांनी मा.उच्च न्यायालय, मुंबई येथे दाखल जनहित याचिका क्र.१८८/२०१५ अन्वये आव्हान दिले. या प्रकरणी मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी दि.११.०८.२०१७ रोजी पारित आदेशान्वये असा निर्णय दिला की, वित्त विभागाचा शासन निर्णय दि.३१.१०.२००५ हा दि. ०१.११.२००५ रोजी किंवा तदनंतर नियुक्त राज्यातील न्यायीक अधिकाऱ्यांना लागू नसून दि.०१.११.२००५ पूर्वी नियुक्त न्यायिक अधिकाऱ्यांना निवृत्ती वेतनासंबंधी जे लाभ (Pensionary benefits) मिळतात तेच समान लाभ मिळण्यास दि.०१.११.२००५ नंतर नियुक्त न्यायिक अधिकारी हकदार असतील; तथापि, दि.०१.११.२००५ रोजी किंवा तदनंतर नियुक्त न्यायीक अधिकाऱ्यांना नवीन योजना (DCPS) चालू ठेवण्याबाबत विकल्प देता येईल. सदर आदेशाविरुद्ध शासनाने मा.सर्वोच्च न्यायालयामध्ये विशेष अनुमती याचिका क्र.३१४६१/२०१७ दाखल करून आव्हान दिले होते. परंतु मा.सर्वोच्च न्यायालयाने दि.२७.०३.२०१८ रोजी विशेष अनुमती याचिका क्र.३१४६१/२०१७ निकाली काढली (Disposed).

मा.उच्च न्यायालयाच्या आदेशांची अंमलबजावणी तातडीने करण्याकरिता राज्यातील दुय्यम न्यायालयातील न्यायिक अधिकाऱ्यांच्या वेतनातून नवीन परिभाषित अंशदान निवृत्तीवेतन योजनेप्रमाणे (DCPS) नियमाप्रमाणे दरमहा करण्यात येणारी कपात शासन निर्णय दि.१७.०५.२०१८ अन्वये थांबविण्यात आली आणि फलस्वरूप शासनाचे समान योगदानही थांबविण्यात आले आहे. दि.०१.११.२००५ रोजी किंवा नंतर नियुक्त न्यायिक अधिकाऱ्यांचे DCPS टायर-१ खात्यामधील जमा रकमेच्या परताव्याबाबत मा. उच्च न्यायालयाने सिव्हिल अपीलेशन क्र.९/२०१९ व क्र.१०/२०१९ मध्ये दि.०५.०२.२०१९ रोजी पारित आदेशान्वये शासनास निर्देशित केले की(अ) टायर-१ खात्यात जमा रकमेच्या परताव्याबाबत न्यायिक अधिकाऱ्यांकडून विकल्प मागविण्यात यावे; (ब) जे न्यायिक अधिकारी टायर-१ खात्यामधील जमा रक्कम भविष्य निर्वाह निधी मध्ये जमा करण्याचा विकल्प देतील, त्यांची रक्कम भविष्य निर्वाह निधीमध्ये जमा करावी; (क) जे न्यायिक अधिकारी टायर-१ मधील जमा रक्कम वेतन खात्यात जमा करण्याचा विकल्प देतील त्यांची टायर-१ मधील रक्कम वेतन खात्यात वळती करावी; (ड) जे न्यायिक अधिकारी विकल्प देणार नाहीत, त्यांच्या टायर-१ मधील जमा रक्कम भविष्य निर्वाह निधीमध्ये वळती करावी.

मा. उच्च न्यायालयाचे दि.११.०८.२०१७ रोजी पारित आदेशामध्ये स्पष्ट केले की, शासनाचे टायर-१ खात्यातील योगदान न्यायिक अधिकाऱ्यांच्या खात्यात जमा होणार नाही व शासन आपले योगदान परत घेऊ शकेल.

मा. उच्च न्यायालयाच्या उपरोक्त आदेशांच्या अंमलबजावणीकरिता सदर प्रस्ताव मा. मंत्रिमंडळासमोर दि.११.१२.२०१९ रोजीच्या बैठकीत विचारार्थ ठेवण्यात आला असता त्यावर चर्चा होऊन खालीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात आले.

- (अ) राज्यातील दुय्यम न्यायालयातील दि.१.११.२००५ रोजी अथवा नंतर आणि दि.११.१२.२०१९ पूर्वी नियुक्त झालेल्या न्यायिक अधिकाऱ्यांना (दिवाणी न्यायाधीश कनिष्ठ स्तर, दिवाणी न्यायाधीश वरिष्ठ स्तर, जिल्हा न्यायाधीश व कौटुंबिक

न्यायालयाचे न्यायाधीश) निवृत्ती वेतन योजना म्हणजे महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्तिवेतन) नियम-१९८२ व महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्तिवेतनाचे अंशराशीकरण) नियम-१९८४ व सर्वसाधारण भविष्यनिर्वाह निधी योजनेच्या तरतूदी दि.०१.११.२००५ पासून लागू करण्यात याव्यात.

(ब) दि.०१.११.२००५ रोजी अथवा नंतर आणि दि.११.१२.२०१९ पूर्वी नियुक्त उपरोक्त न्यायिक अधिकाऱ्यांचे महालेखापाल कार्यालयामार्फत भविष्य निर्वाह निधीचे खाते उघडण्यात यावे आणि नियमित अंशदान सुरु करण्यात यावे.

(क) संबंधित न्यायिक अधिकाऱ्यांनी दिलेल्या विकल्पानुसार त्यांच्या DCPS टायर-१ मधील जमा रक्कम त्यांच्या भविष्य निर्वाह निधी किंवा वेतन खात्यात जमा करण्यास अनुमती देण्यात आली, तसेच DCPS टायर-१ मधील रक्कम वेतन खात्यात घेणाऱ्या न्यायिक अधिकाऱ्यांकडून नियुक्तीचे दिनांकापासून भविष्य निर्वाह निधीचे अंशदान वसूल करण्यास मान्यता देण्यात आली.

(ड) ज्या न्यायिक अधिकाऱ्यांनी विकल्प दिलेला नाही, अशा न्यायिक अधिकाऱ्यांच्या DCPS टायर-१ मधील रक्कम भविष्य निर्वाह निधी खात्यात जमा करण्यास अनुमती देण्यात आली.

(इ) दि.०१.११.२००५ रोजी अथवा नंतर आणि दि.११.१२.२०१९ पूर्वी नियुक्त न्यायिक अधिकाऱ्यांचे DCPS टायर-१ खात्यातील शासनाचे योगदान (अर्जित व्याजासह) शासन जमा करण्यात यावे.

(ई) मा. उच्च न्यायालय, मुंबई येथे शासनाविरुद्ध अवमान याचिका क्र.१८३२०/२०१९ दाखल झाली असून त्यामध्ये कारवाई सुरु असल्याने मा. मंत्रिमंडळाच्या बैठकीचे इतिवृत्त अंतिम होण्याची वाट न पाहता शासन निर्णय निर्गमित करण्याची व पुढील आवश्यक कारवाई करण्याची अनुमति विधि व न्याय विभागास देण्यात आली.

(उ) यापुढे (दि.११.१२.२०१९ नंतर) नियुक्त होणाऱ्या न्यायिक अधिकाऱ्यांना जुनी पेन्शन (भविष्य निर्वाह निधी) योजना लागू राहणार नाही. त्यांना नवीन परिभाषित अंशदान निवृत्तीवेतन (DCPS) योजनाच लागू राहिल. याकरिता कायदा तयार करण्यात यावा.

उपरोक्त निर्णयाप्रमाणे कार्यवाही करण्याकरिता आज रोजी कार्यरत न्यायिक अधिकाऱ्यांची विकल्पानुसार नावानिशी सुधारित व परिपूर्ण यादी मा.उच्च न्यायालय, मुंबई यांना दि.१२/१२/२०१९ च्या पत्राद्वारे मागविण्यात आली असून सदर यादी अद्याप अप्राप्त आहे. अद्ययावत यादी तयार होण्यास अजूनही काही कालावधी लागण्याची शक्यता आहे. परंतु सदर प्रकरणी अवमान याचिका क्र.१८३२०/२०१९ दाखल झाली असून त्याची पुढील सुनावणी दि.११.०१.२०२० रोजी ठेवण्यात आली आहे. याकरिता मा. मंत्रिमंडळाने घेतलेल्या निर्णयानुसार तातडीने कार्यवाही करणे आवश्यक आहे. करिता प्रथमतः उपरोक्त निर्णयातील धोरणात्मक बाब (अ) व (ब) बाबत शासन निर्णय निर्गमित करण्याची व मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांचेकडून न्यायिक अधिकाऱ्यांची अद्ययावत यादी प्राप्त झाल्यानंतर उर्वरित बाबी (क) ते (उ) बाबत कारवाई करून

त्याबाबत स्वतंत्र शासन निर्णय निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यानुसार मा.मंत्रिमंडळाच्या मान्यतेने खालीलप्रमाणे शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय :-

१. राज्यातील दुय्यम न्यायालयातील दि.१.११.२००५ रोजी अथवा नंतर आणि दि.११.१२.२०१९ पूर्वी नियुक्त झालेल्या न्यायिक अधिकाऱ्यांना (दिवाणी न्यायाधिश कनिष्ठ स्तर, दिवाणी न्यायाधिश वरिष्ठ स्तर, जिल्हा न्यायाधिश व कौटुंबिक न्यायालयाचे न्यायाधिश) जुनी निवृत्ती वेतन योजना लागू करण्यात येत आहे. त्यानुसार या न्यायिक अधिकाऱ्यांना महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्तिवेतन) नियम-१९८२ ; महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्तिवेतनाचे अंशराशीकरण) नियम-१९८४ व सर्वसाधारण भविष्य निर्वाह निधी योजनेच्या तरतूदी दि.०१.११.२००५ पासून लागू करण्यात येत आहेत.
२. दि.०१.११.२००५ रोजी अथवा त्यानंतर आणि दि.११.१२.२०१९ पूर्वी नियुक्त उपरोक्त नमूद न्यायिक अधिकाऱ्यांचे महालेखापाल कार्यालयामार्फत भविष्य निर्वाह निधी (जी.पी.एफ) खाते उघडण्यात यावे आणि नियमित अंशदान त्वरीत सुरु करण्यात यावे.
३. दि.०१.११.२००५ रोजी अथवा त्यानंतर आणि दि.११.१२.२०१९ पूर्वी नियुक्त उपरोक्त नमूद न्यायिक अधिकाऱ्यांच्या DCPS Tier-I खात्यामधील जमा रकमेच्या त्यांच्या विकल्पानुसार परताव्याबाबत आदेश स्वतंत्रपणे जारी करण्यात येतील.
४. प्रशासकीय विभाग म्हणून विधि व न्याय विभागाच्या अखत्यारितील न्यायिक अधिकाऱ्यांना हा शासन निर्णय लागू राहील.
५. सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने व त्यांच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.४८४/व्यय-५, दि.२५/०७/२०१९ अन्वये व मा. मंत्रिमंडळाच्या मान्यतेने निर्गमित करण्यात येत आहे.
६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून, त्याचा संकेतांक क्र. २०२००१०११७२६३७०६१२ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(अ. श्या. कलोती)
विधि सल्लागार नि-सह सचिव.

प्रत,

१. मा.राज्यपालांचे सचिव,
२. मा.मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव,
३. मा.विरोधी पक्ष नेता, विधानपरिषद/विधानसभा,
४. मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन,
५. अ.मु.स. (व्यय), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई,

६. प्रधान सचिव व विधि परामर्शी, विधि व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
७. प्रधान सचिव (विधि विधान), विधि व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
८. महाप्रबंधक, उच्च न्यायालय, मुंबई,
९. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई,
१०. निवासी लेखापरीक्षा अधिकारी, मुंबई, (२ प्रती),
११. संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई,
१२. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य,
१३. प्रधान महालेखापाल-एक/दोन (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर,
१४. प्रधान महालेखापाल-एक/दोन (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर,
१५. प्रमुख न्यायाधीश, नगर दिवाणी व सत्र न्यायालय, मुंबई,
१६. मुख्य न्यायाधीश, लघुवाद न्यायालय, मुंबई,
१७. सर्व प्रमुख जिल्हा व सत्र न्यायाधीश,
१८. प्रमुख न्यायाधीश, सर्व कौटुंबिक न्यायालये,
१९. मुख्य महानगर दंडाधिकारी, मुंबई,
२०. धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
२१. वित्त विभाग/व्यय-५, व सेवा-४,
२२. विधि व न्याय विभागातील सर्व शाखा व कार्यासने,
२३. निवड नस्ती/का.३.